

AZ ASEAN

Schmidt Péter

Teleki László Intézet

I. BEVEZETÉS – INDONÉZIA SZEREPE AZ ASEAN LÉTREHOZÁSÁBAN

Mint korábbi dolgozatomban bemutattam, régiópolitikai kölcsönös szükséglet volt egy működőképes délkelet-ázsiai integráció létrehozása. Jelen dolgozatomban rávilágítok, hogy az ASEAN egy komplex integrációs szervezet, amely ugyan a helyi adottságokból kifolyólag nem jutott el az integráció olyan magas fokára mint az Európai Unió, mégis érdemes vele alaposabban megismerkedni, mivel közel 500 millió embert és a fejlődő világ gazdaságának tekintélyes részét öleli fel. A fejlődő világban szinte páratlanul, már mintegy 34 éve működik és hoz gyakorlati hasznot tagállamainak. Rávilágítok továbbá arra is, hogy a regionális integrációs törekvés kilátástalan lett volna a régió legfontosabb hatalma, az Indonéz Köztársaság nélkül. Indonézia térség legnépesebb és legnagyobb területű állama, emellett a régió központjában fekszik, fontos stratégiai helyzetben, így egyszerűen kihagyhatatlan bármiféle regionális kezdeményezésből. Amíg a Sukarno irányította Indonézia "konfrontációs politikát" folytatott a szomszédos országok, de leginkább Malajzia rovására, nem valósulhatott meg a stabilitás sem Indonézián belül, sem az őt övező régióban.

Mikor Suharto tábornok 1966-ban átvette a teljes hatalmat Indonéziában és Sukarnót házi őrizet alá vették /1968/, a bukott elnökkel annak "konfrontációs politikája" is eltűnt a politika süllyesztőjében. Suharto először a belső problémák felé fordult és a katonaság bevetésével teremtett rendet, igen borzalmas áron: kommunisták - és ezzel összekötve az Indonéziában élő kínaiak, kik az Indonézia Kommunista Pártjában felülreprezentáltak voltak - tízezreit mészárolják le. 1966. március 12-n betiltották a Kommunista Pártot, a tagok egy részét likvidálták, sokakat börtönbe vetettek. Sukarnót 1966. július 6-n mozdítják el örökös elnöki tisztéből, és ezzel a független Indonézia megteremtője távozott az indonéz politikai életből. Suharto meghirdette az Új Rend, az Orde Baru politikáját.

Az Új Rend politikájának egyik első feladata volt a szomszédokkal folytatott viszony rendezése és az el nem kötelezett helyett az antikommunista berendezkedés. Már 1966 augusztusában, a Jakartai Egyezményvel rendezték a vitás kérdéseket Malajziával, amihez csatlakozott Manila is. Mivel az integráció legfőbb akadálya, az indonéz területi követelések lekerültek a napirendről, újra megindulhattak a tárgyalások az előző két kezdeményezés alapján, egy új, délkelet-ázsiai regionális szerv létrehozására.

II. AZ ASEAN

II.1. Az ASEAN alapító államainak elvárásai az új szervezettel szemben

II.1.1. Indonézia

Indonézia egy regionális szövetség létrehozásával látta biztosítani dominanciáját a térségben. Egy ilyen szervezettel a háta mögött, úgy vélték jobban el fogják ismerni Indonéziát a nemzetközi politika forgószínpadán, ott mint regionális középhatalom jelenhet meg,¹ Indonézia hasonló szerepre vágyott, mint amelyet Nigéria töltött be Afrikában, vagy mint Brazília Dél-Amerikában, és ehhez minden adottsága meg is volt, az ASEAN csak lendíthetett az ügyön.²

Indonézia regionális középhatalmi, vagy még inkább regionális nagyhatalmi igényei még Sukarno elnök Nagy Indonézia-tervében³ gyökereztek. E terv szerint Nagy-Indonézia nem csak a volt összes délkelet-ázsiai holland gyarmat területére fog kiterjedni, hanem minden malájok lakta területre és Pápua Új-Guineára is. Suharto a Peta Mas-terv gyakorlati végrehajtásától elállt, azonban egy Indonézia vezette regionális szövetségi rendszerben részben kivitelezhetőnek tartotta azt.⁴

Indonézia szemében az ASEAN feladata az, hogy ellensúlyt képezzen a külső hatalmaknak a régióra nehezedő befolyásával szemben, hogy ezzel megszilárduljon Indonézia regionális hatalmi pozíciója. Indonézia eredetileg nem pusztán regionális politikai, gazdasági integrációnak képzelte el az ASEAN-t, hanem regionális összefogásnak, mely "rugalmas ellenálló képességet" fejt ki a külső befolyással szemben, főként ami a kommunista hatalmakat illeti, de az ASEAN a nyugati behatás kivédésére is szolgált ugyanúgy.⁵

Az indonéz külpolitika tehát messzebbre hatóan, világpolitikai, de legalább is ázsiaipolitikai szinten tartotta érdemesnek egy regionális szerveződés létrehozását, és ez megmutatkozott abban is, hogy milyen nagy vehemenciával vetette bele magát az indonéz diplomácia a szervezet alapítása körüli munkálatokba.

II.1.2. Szingapúr

Szingapúrt két nyomos érv vezette az ASEAN-hoz való csatlakozásban, az egyik politikai a másik gazdasági természetű. Politikai indítéka az volt, hogy ezt a 77,6%-ban kínaiak által lakott kis városállamot⁶ két nagy szomszédja, Indonézia és Malajzia éppen etnikai összetétele okán meglehetősen bizalmatlansággal kezelte, ami állandó fenyegetettséget jelentett. A két szomszédos államban hagyományos bizalmatlanság és ellenszenv övezi a kínaiakat, s Szingapúrra, mint Kína szálláscsinálóira tekintettek. Hogy ezt a gyanút eloszlassa, Szingapúr kész volt regionális szövetségre lépni a környező országokkal.

A csatlakozás gazdasági indítékai is igen nyomosak voltak, hiszen Szingapúr feldolgozóipara túlnyomórészt a Malajziából és Indonéziából behozott nyersanyagokra

¹ Brzezinski, Zbigniew: A nagy saktábla. Bp. 1999. 71.o.

² Barbi Balázs: Indonézia helye és szerepe Délkelet-Ázsiában, in: Külpolitika 1986/5. 68.o.

³ Indonéziul Peta Mas, szó szerinti fordításban "Arany Térkép", mely talán jobban visszaadja a nagyhatalmi szerepvállalás igényét, melyre Indonézia vállalkozott.

⁴ Barbi Balázs: Indonézia helye és szerepe Délkelet-Ázsiában, in: Külpolitika 1986/5. 72-73.o.

⁵ i.m. 75.o.

⁶ Worldmark Encyclopedia of the Nations. Asia and Oceania. New York 1995.

épült és a régió országai közti közvetítő kereskedeleméből is szépen profitált az ország, ennek köszönhetően Ázsiában kirívóan magas életszínvonalát.

Ha kívül marad a szövetségből, Szingapúr kockáztatta volna a nyersanyagokhoz való hozzáférést, valamint a közvetítő kereskedelmet, s ezzel tulajdonképpen saját halálos ítéletét írta volna alá, hiszen kapacitásai a hazai piacokhoz képest túlméretezettek voltak, arról nem is beszélve, hogy egy szövetségbe tömörült Malajzia és Indonézia milyen súlyos politikai fenyegetést jelentett volna. Együtt sokkal hatásosabban tudtak volna fellépni a szingapúri gazdasággal szemben.

II.1.3. Malajzia

Malajziát elsősorban a saját területi integritása feletti aggodalom vezette a szövetségbe, hiszen területi vitái Indonéziával, a Fülöp-szigetekkel, Szingapúrral és Thaifölddel alapvetően fenyegették az ország területi épségét és békés fejlődését. Malajzia szemszögéből az ASEAN a viták elintézésnek békés útját jelentette, a várt gazdasági előnyökön túl.

Másrészt a szövetség segíthetett abban, hogy Malajzia végre lazíthasson az őt a Brit Nemzetközösséghez fűződő egyoldalú és túlságosan erős kötelezéseken.⁷ A volt gyarmattartó, valamint Ausztrália és Új-Zéland volt Malajzia szinte kizárólagos kereskedelmi partnere Szingapúron kívül, s ők a Nemzetközösségen belül mesterségesen megállapított árat fizették a malajziai nyersanyagokért, ami nem volt túl előnyös az ország gazdaságának.⁸

II.1.4. Fülöp-szigetek

Malajziához hasonló indokok vezették a szövetségbe. A Fülöp-szigetek teljesen egyoldalú, szinte gyarmati függése az Egyesült Államoktól ugyan katonai szempontból erős védelmet jelentett az országnak, de a gazdasági fejlődésre és a politikai szuverenitásra igen károsan hatott. Ugyan 1946-ban az ország függetlenségi nyilatkozatot kapott az Egyesült Államoktól, azonban az amerikai befolyás pénzügyi segélyek és katonai szerződések formájában még mindig nyomasztó maradt. A belpolitikai életben gyakran az USA szava döntött, és számos esetben avatkoztak be amerikai csapatok "a belső rend fenntartása érdekében", magyarán az amerikai hatalmi érdekek védelmében. Az amerikai támaszpontok, és a hidegháború alatt ott állomásozó tekintélyes haderő nyomasztóan hathatott a Fülöp-szigetek önálló fejlődésére, az amerikai tőke meghatározó szerepéről a fülöp-szigeteki gazdaságban már nem is beszélve.

II.1.5. Thaiföld

⁷ Malajzia 1957 óta tagja a Brit Nemzetközösségnek

⁸ Sz. Kiss Csaba: Az ausztrál külpolitika változásának fő irányai, in: Külpolitika 1978/1. 48.o.

Az indokínai háború tőszomszédságában a thaiföldi kormány az ASEAN-től várt némi biztonságot és segítséget, amellett hogy érdekükben állt fenntartani az őket az Egyesült Államokhoz fűző meglehetősen baráti viszonyt. Ez a jó viszony viszont a veszéllyel járhatott, hogy Thaiföld túlságosan is az USA uszályába kerül. Ennek elkerülésére, akárcsak a Fülöp-szigeteknek, az ASEAN kínálkozott a legjobb és szinte egyetlen lehetséges megoldásnak.

A katonai segítségen túl, melyet az Egyesült Államok eleget szolgáltatott, Thaiföldnek hatalmas szüksége volt gazdasági segítségre, de úgy, hogy azt a saját igényei szerint alkalmazhassa. Erre tett ígéretet az ASEAN, így Thaiföldnek a tagjai közt volt a helye.

Fontos indoka volt még a tagságnak, hogy Thaiföld legfontosabb exportcikke a rizs volt valamint a nyersgumi. A rizs legnagyobb felvásárlói a leendő ASEAN-tagországok voltak, és a kívül maradással Thaiföld kockáztatta volna ezeket a piacokat vagy azt, hogy a szövetség megemeli vele szemben a rizs behozatali illetékeit, hogy ezzel védjék a hazai termelők érdekeit. Ami a nyersgumit, a természetes kaucsukot illeti, az ASEAN tagországok adják a Föld kaucsuk termelésének 80%-t.⁹ Ha Thaiföld csatlakozik a szövetséghez, úgy együtt eredményesebben léphetnek fel a megfelelő ár kiharcolásáért a világpiacon.¹⁰

Leszögezhető tehát, hogy Indonézia, Malajzia, a Fülöp-szigetek, Szingapúr és Thaiföld egységes és közös szándéka volt egy délkelet-ázsiai integrációs szerveződés létrehozása. A tagjelölt országok indítékai ugyan meglehetősen eltérőek voltak, mégis egy irányba, az ASEAN megalapítása felé mutattak.

Az ASEAN létrehozásának legfőbb indítéka tehát a külső befolyástól - a kommunista ideológia további terjedésétől és a nyugati gazdasági neokolonizációs törekvésektől - való közös félelem, a hasonló belső társadalmi, politikai, gazdasági problémák és a békés egymás mellett élés utáni vágy volt. A tagországok bíztak abban, hogy csak az együttes fellépés és az együttműködés hozhatja el térség államainak felemelkedését. *"Délkelet-Ázsia országai elsődlegesen vállalnak felelősséget a régió gazdasági és szociális megerősödéséért valamint fokozatos nemzeti fejlődésük biztosításáért, [...] eltökélt szándékuk, hogy szavatolják stabilitásukat és biztonságukat bármilyen külső beavatkozással vagy szándékkal szemben, és hogy megóvják nemzeti identitásukat eszméik és állampolgáraik vágyainak megfelelően."*¹¹

II.2. Az ASEAN eseménytörténete

II.2.1. A hidegháború periódusában

⁹ Székács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma - az ASEAN mint gazdasági integráció. In: Földvári Zsuzsa-Hernádi Miklós-Székács Péter-Sz. Kiss Csaba: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 165.o.

¹⁰ Győri Sándor: Délkelet-Ázsia politikai erőviszonyai az 1980-as évek elején, in: Külpolitika 1981/2. 113.o.

¹¹ Részlet a Bangkoki Nyilatkozatból. <http://www.aseansec.org/history/leader67.htm> /A dolgozat valamennyi idézetének magyar nyelvű fordítása a szerző saját munkája - S.P./

A délkelet-ázsiai együttműködés víziója megannyi nehézség után megvalósulni látszott. Az ASA még kudarcra volt ítélve, hiszen a Sabah tartomány körüli konfliktus a Fülöp-szigetek és Kuala Lumpur között odáig fajult, hogy 1962-1966-ig mindennemű diplomáciai kapcsolatot szüneteltettek egymással. Macapagal fülöp-szigeteki elnök terve, a MALPHILINDO Malajzia és Indonézia konfliktusán bukott el 1965 augusztusában. Azonban a vietnami konfliktus eszkalálódása, valamint a kínai Kulturális Forradalom olyan nemzetközi helyzetet teremtett, melyben a térség államai előtt csak a regionális integráció útja maradt, amennyiben nem akartak az Egyesült Államok akaratlan csatlósa, vagy a kommunista Kína "belső külföldje" lenni, hisz Mao nyíltan meghirdette eszméinek importját a környező országokba. Vietnamban, Laoszban, Burmában és Kambodzsában részben vagy egészben pedig már meg is történt a kommunista hatalomátvétel.

Az országok közti konfliktusok ellenére, valamint a világpolitikai helyzetre adott válaszul tehát 1967. augusztus 8-n Bangkokban bejelentették az ASEAN megalakulását, az erről szóló irat, az ASEAN Nyilatkozat így határozza meg az új szervezet céljait:

"1. Az egyenlőség és a partneri viszony szellemében, együttes erőfeszítéssel előmozdítani a gazdasági növekedést, a szociális fejlődést és a kulturális gyarapodást a térségben azzal a céllal, hogy megalapozzák Délkelet-Ázsia Nemzeteinek békés és virágzó közösségét;

2. A regionális béke és stabilitás elősegítése azáltal, hogy a térség országai egymás közötti kapcsolataikban figyelembe veszik az igazságot, a törvények előírásait és megtartják az Egyesült Nemzetek Alapokmányának alapelveit;

*3. Elősegíteni az aktív együttműködést és a kölcsönös segítségnyújtást a közös érdekeket szolgáló gazdasági, társadalmi, kulturális, technikai, tudományos és közigazgatási kérdésekben;"*¹²

Az ASEAN Nyilatkozat ezenkívül világosan kijelenti hogy: *"[...] a Szövetségesség nyitva áll a délkelet-ázsiai régió minden olyan állama előtt, mely elfogadja az eddigiekben vázolt célokat, alapelveket és szándékokat."*, továbbá azt is leszögezi, hogy *"a Szövetség képviseli Délkelet-Ázsia népeinek azon közös akaratát, hogy barátság és együttműködés kösse őket össze, valamint hogy a közös fáradozás és áldozat biztosítsa ezen országok polgárainak és utódainak a béke, a szabadság és a fejlődés megannyi áldását."*¹³

Ez a két idézet világosan megmutatja, hogy az alapító öt tagállam, a Fülöp-szigetek, Indonézia, Malajzia, Szingapúr és Thaiföld nem egy zárt klubbot, hanem egy, az egész délkelet-ázsiai régiót átfogó szervezetet akart létrehozni, a bővülési folyamat azonban még sem volt ilyen egyszerű.

Ugyanis 1976-ig igazán érdemi munka ebben az új szervezetben sem folyt, csak a vietnami háború lezárásával látszott ebben némi változás. A vietnami háború a kommunista erők győzelmével ért véget, most már az egyesült Vietnam egész területe,

¹² http://www.Aseansec.org/politics/pol_agr1.htm. A teljes szöveg fordítása megtalálható a szakdolgozat mellékletében a 42-44. oldalon.

¹³ U.o.

Burma, Laosz és Kambodzsa is a vezetésük alá került. Amerika, a hazai közvélemény hatására a Fülöp-szigetekig vonta vissza csapatait, azonban a kommunista erők is kimerültek, emellett a kínai és vietnami kommunisták közti vita¹⁴ is gátolta további előrenyomulásukat, így olyan hatalmi űr keletkezett, ami szinte csak az ASEAN-ba tömörült országokra várt.

Már a 60-as évek végén, a 70-es évek elején Kambodzsa, Laosz és Dél-Vietnam megfigyelői státusban részt vett az ASEAN néhány miniszteri szintű találkozásán. Burma azonban, hol 1962-ben Ne Win tábornok katonai puccsot hajtott végre, távol marad az ASEAN-től, függetlenségét hangoztatva. A tartózkodás valódi magyarázata inkább a diktatórikus rezsim szeparációs politikája, mely a 90-es évekig elzárta Burmát a külvilágtól.

A kambodzsai konfliktus 1978-ban a tetőfokára hágott, mikor is vietnami csapatok vonultak be az országba, hogy megdöntsék Pol Pot rémuralmát, kit viszont a Kínai Népköztársaság támogatott. Az Indokínai-félsziget nyugati fele ismét lángokban állt, és ez veszélyeztette az ASEAN-t is, leginkább Thaiföldet. A kambodzsai polgárháború a világtörténelem egyik legkegyetlenebb, és legértelmetlenebb öldöklése volt, hol mindkét oldal a kommunizmus nevében küzdött, bár már az eszmék sem számítottak, részletekbe azonban a helyszűke miatt nem bocsátkozom. A lényeg az, hogy ez a konfliktus is ösztönzőleg hatott a az ASEAN fejlődésére¹⁵, 1984. január 7-n elsőként Brunei lépett be a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségébe, pontosan egy héttel azután, hogy ez az alig 300000-es lakosú kis állam függetlenedett Nagy-Britanniától.

Ennek a kis "szendvics-országnak" nagy szüksége volt arra, hogy csatlakozzon a regionális szövetséghez, hiszen területe beékelődik Malajziába. Védelmi, gazdasági kérdésekben így teljesen annak volt kiszolgáltatva, a tagállamok békés egymás mellett élését hirdető ASEAN nem hiába volt ugyanannyira vonzó, mint egyedüli alternatíva. "Az ASEAN nagyon fontos nekünk" ,- mondta Mohamed Bolkiah herceg, Brunei külügyminisztere a csatlakozás bejelentésekor - "mint minden kis államnak, nekünk is speciális érdekeink vannak. Gazdaságiak: szükségünk van arra, hogy piacokra leljünk; politikaiak: a kis államokat gyakran nem veszik számításba. Így tehát az ASEAN-hoz tartozás kimondottan csak segíthet nekünk. Sokkal hatékonyabban léphetünk így fel, mint egymagunkban."¹⁶

¹⁴ A Kínai Népköztársaság és a Vietnami Szocialista Köztársaság közötti, a hetvenes évek második felében Kambodzsa és egyes határterületek okán kialakuló vita fegyveres összecsapásokhoz is vezetett. A két ország feszült viszonya általában jellemző a történelem folyamán, nem csak a XX. század eredménye. A feszültség a Szovjetunió térnyerését eredményezte Vietnamban, mai napig található orosz haditengerészeti támaszpont Vietnam területén. Hogy Kínával szemben támaszra találjon Vietnam csatlakozott a KGST-hez. A Szovjetunió is egyre inkább szembekerült Kínával és ez oda vezetett, hogy a KNK nem hosszabbította meg 1979. április 3-n a Szovjetunióval kötött 30 éves barátsági szerződést, és az USA felé kezdett nyitni.

¹⁵ A kambodzsai kérdés összehangolt fellépésre ösztönözte a tagállamokat, hogy útját állják Kína térnyerésének. Az ASEAN minden fórumon a kérdés tárgyalásos rendezését sürgette, míg Kína fegyveres úton próbálta rendezni a kérdést, úgy hogy ezzel érdekszférájába vonja Kambodzsát. A békés rendezés támogatásával az ASEAN tekintélyes presztízsnövekedésre tett szert a világ szemében. Horányi B. László: Katonai szereposztás Ázsiában. Bp. 1982. 213.o.

¹⁶ http://www.aseanreview.com/aseanhist/press2_htm

Ez a parányi kis monarchia szinte kizárólag kőolaj és földgázkinccsének kitermeléséből él, s ami azt illeti nem is rosszul, hiszen az egy főre jutó GDP-je a második legmagasabb az ASEAN tagállamok közt¹⁷. Azonban a kőolaj és földgáz elszállítása csak az ASEAN területén keresztül lehetséges, így ahhoz csatlakozva megannyi illeték fizetését tudták elkerülni, s emellett az ASEAN nyújtotta nagyobb keretek közt Bruneinek több lehetősége volt az olajárak alakítására mint egymagában, és ez életbevágóan fontos Bruneinek.

A hidegháború befejeztéig több ország már nem csatlakozott a szervezethez. Vietnam egy másik gazdasági szerveződés, a KGST tagja lett 1978-ban, érdekeit a szovjet táborban próbálta meg érvényesíteni. Az ASEAN végső célja, hogy mind a tíz délkelet-ázsiai állam¹⁸ az ASEAN tagországa legyen, még nem következhetett be, ehhez meg kellett várni a 90-es éveket.

II.2.2. A hidegháború végétől az ezredfordulóig

A hidegháború lezárultával Vietnammak újra kellett gondolni helyzetét és külkapcsolatait. A vietnami vezetés a háborúban elpusztított és a kambodzsai kaland által csak tovább gyengült gazdaságát eddig is csak a KGST, és ezen belül főként a Szovjetunió segélyeivel tudta csak úgy ahogy életben tartani¹⁹. Mikor a szovjet támogatás megszűnt, Vietnam igen súlyos helyzetbe kerül, a kiutat csak a regionális kapcsolatok kiépítése jelenthetett számára. Gazdaságát meg kellett, hogy nyissa a külföldi tőke előtt, ha ki akart lábálni szorult helyzetéből és ebben nagy segítséget jelenthetett neki az ASEAN.

A csatlakozásra végül is 1995. július 28-n került sor, az ASEAN Bandar Seri Begawanban (Malajzia) tartott huszonnyolcadik Miniszteri Találkozásán került sor, és ezzel Délkelet-Ázsia, Indonézia mellett a második legfontosabb országának tartott Vietnam kilépett az elszigeteltségből. Vietnambot stratégiai helyzete, Kínához való közelsége, népessége, népsűrűsége, valamint kvázi jólképzett munkaerő kínálata vonzóvá tették a külföldi tőke és ezzel az ASEAN szemében. A gazdaság, a GDP növekedése az évi 9%-ot meghaladóan nőtt egészen az 1998-as gazdasági válságig. A gazdasági válság súlyos politikai következményekkel is járt, mely a keményvonalasok térnyerését segítette elő az egyeduralmú Vietnami Kommunista Pártban (VKP). 1998-ban így Le Kha Phieu lett a VKP főtitkára. Azonban az ő bizonytalan, se előre, se hátra gazdaságpolitikája nem szolgált gyógyszerül a vietnami gazdaság bajára, így ő lett a VKP történetének páratlanul rövid szolgálati idejű főtitkára, ugyanis 2001 áprilisában, a mandátumának lejártá előtt két évvel kénytelen volt megválni

¹⁷ lásd az I. táblázatot a szakdolgozat 41. oldalán.

¹⁸ Brunei, Burma (Mianmar), a Fülöp-szigetek, Indonézia, Kambodzs, Laosz, Malajzia, Szingapúr, Thaiföld és Vietnam

¹⁹ A vietnami vezetők előtt egy út állt, hogy gazdaságukat talpra állítva megőrizhessék hatalmukat, ha átveszik a kínai gazdasági modellt, tehát az egypártrendszer fenntartásával némileg irányított piacgazdaságot vezetnek be a külföldi tőke segítségével. Ha Vietnam nem akarta, hogy véstesen lemaradjon a veszélyes szomszéd mögött, nyitnia kellett és ehhez a legjobb keretnek az ASEAN mutatkozott, mely kimondatlanul ugyan, de a kínai fenyegetés hozott létre, és tartott életben, és ami nem avatkozott bele a tagállamok belpolitikájába.

tisztségétől. Az ország irányítását ismételten reformernek számító erők vették át, a párt főtitkára, Vietnam legnagyobb hatalmú vezetője, a helyi viszonylatban igen fiatalnak számító, alig 61 éves Nong Duc Manh lett.²⁰

A csatlakozási tárgyalásokat vietnami részről vezető Nguyen Manh Cam külügyminiszter szerint a csatlakozással *“minőségi változás történt a régió helyzetében 50 évvel a II. világháború befejezése után... ékes bizonyosságául a regionalizáció és globalizáció előrehaladtának egy véglegesen egymásra utalt világban.”*²¹ Az ASEAN történetében Vietnam csatlakozásával történt minőségi ugrás is tagadhatatlan, hiszen az ASEAN egy 75 milliós piaccal lett gazdagabb. *“Vietnam felvétele jóval többet jelent annál, hogy az ASEAN tagállamainak száma egyszerűen hatról hétre változik. Vietnam minden kétséget kizáróan növelni fogja a szövetség életképességét és kollektív erejét. Stratégiai földrajzi helyzete, szakképzett munkaereje és lakosságának közismert dinamikussága, akárcsak gazdag ásványkincsei csak hozzáadnak és mélyebb értelmet biztosítanak az ASEAN együttműködésnek, egységnek és összetartásnak.”* - nyilatkozta Ali Alatas, Indonézia külügyminisztere Vietnam felvételekor.²²

A Vietnami Szocialista Köztársaság felvétele arra ösztönözte a hasonló problémákkal küzdő Laoszt, hogy felgyorsítsa a csatlakozási tárgyalásokat az ASEAN-nal. Mindkét állam 1992-ben kapott megfigyelő státust, miután aláírták a Délkelet-ázsiai Barátsági és Együttműködési Szerződést. 1995-ig Laosz úgy tervezte, hogy majd Mianmarral²³ és Kambodzsával együtt lesz a szervezet tagja, ekkor azonban másképp döntöttek. Ugyanis Kambodzsa és Mianmar belső politikai bizonytalansága, ez utóbbi szalonképtelensége a nemzetközi közvélemény szemében veszélyeztette azok felvételét az ASEAN-ba, s így Laosz túl sokat késlekedhetett volna, ami stratégiai hátránnyal járhatott a nagy szomszéddal, Vietnammal szemben. Laosz tehát bejelentette, hogy 1997-re, az ASEAN megalakulásának 30. évfordulójára, tagállammá akar válni.

1995 januárjában Kambodzsa, júliusában Mianmar is aláírta a Délkelet-ázsiai Barátsági és Együttműködési Szerződést, s így ez a két ország is megfigyelő lett az ASEAN szerveiben, így az V. ASEAN csúcstalálkozó történelmi jelentőséget nyert, mivel itt gyűlt össze és folytatott érdemi tárgyalásokat először mind a 10 délkelet-ázsiai kormány ill. államfő, s ezzel megvalósulni látszott a nagy cél, hogy az ASEAN az egész délkelet-ázsiai régióra kiterjedjen. Mindenesetre 1995-re mind a tízen aláírták a Délkelet-ázsiai Barátsági és Együttműködési szerződést, és az V. csúcstalálkozón ezt kiegészítették a Délkelet-Ázsiát atomfegyvermentes övezetté nyilvánító szerződéssel, amivel egyértelműen kinyilvánították, hogy nem akarják, hogy a régió a külső hatalmak küzdőtere legyen. Mianmar és Kambodzsa Laoszhoz hasonlóan kinyilvánította, hogy 1997-re a szervezet teljes jogú tagjává akar válni, amit a hét tagállam látszólag elfogadott, és bejelentették, hogy *“egyetértünk abban, hogy Kambodzsa, Laosz és Mianmar egyidőben nyerjenek felvételt az ASEAN-ba, ez jelentősen növelné a szervezet tekintélyét és erejét és végre megvalósulhatna az egész*

²⁰ Heti Világ Gazdaság XXIII. Évfolyam 17. szám, 2001. április 28. 18-21.o.

²¹ <http://www.aseansec.org/publ/viet4.htm>

²² <http://www.aseansec.org/publ/viet8.htm>

²³ Burma hivatalos neve.

délkelet-ázsiai régió egysége. Délkelet-Ázsia egységes fellépést kíván a régiót oly súlyosan érintő problémák megoldásában."²⁴

Speciális vizsgálóbizottságokat és magas rangú küldötteket menesztettek a tagjelölt országokba, hogy mérjék fel azok gazdaságát, politikai stabilitását, mennyire állnak készen a tagságra. Az új tagok felvételét 1997. július 23-ra, a jubileumi harmincadik Miniszteri Találkozóra tervezték, azonban 1997. július 10-n sajtóközleményben jelentették be: *"Kambodzsa felvételét az ASEAN-ba egy későbbi időpontra halasztottuk, Laosz és Mianmar esetében egyetértettünk abban, hogy azok felvételére a tervezett időpontban sor kerülhet..."*²⁵ Kambodzsát azért utasították el, mivel esetében tartani lehetett a polgárháborútól, mely az egész Indokínai félszigetet lángba boríthatta volna. A vörös khmerek még jelentős területeket ellenőriztek, s nem látszott biztosnak, hogy a kormánycsapatok úrrá tudnak lenni a helyzeten. De 1997. július 23-n, Laosz és Mianmar csatlakozási ünnepségén Dato Seri Abdullah Haji Ahmad Badawi, a házigazda Malajzia külügyminisztere kijelentette: *"A dolgok szerencsétlen fordulata okán ez az ünnepség nem lett oly fényes, mint ahogyan mindannyian vártuk, a tervezett három állam helyett csak kettő csatlakozhatott ma az ASEAN-hoz. Sajnálattal figyeltük ami Kambodzsában történt az elmúlt hetekben. Azonban bizonyos folyamatok visszafordíthatatlanok, és ilyen az ASEAN munkájának kiterjesztése is a tíz délkelet-ázsiai államra. Még keményebben, még hatékonyabban kell dolgoznunk azon, hogy ez az álom minél hamarabb valóság legyen."*²⁶

A kambodzsai helyzet a vártnál gyorsabban normalizálódott. Pol Pot halálával a vörös khmerek radikális szárnya elvesztette befolyását az ország belpolitikai életére, a polgárháború rémképe eloszlni látszott. A kambodzsai kormány tárgyalóasztalhoz ült a khmerekkel.

Így a VI. ASEAN csúcsertekezleten 1998. december 16-n Hanoiban bejelentették, hogy nincs már akadálya annak, hogy a Kambodzsai Királyság csatlakozzon az ASEAN-hoz. Ennek időpontját 1999. április 30-ra tűzték ki.

Az így módon teljessé vált ASEAN lakossága eléri az 500 milliót, területe 4.5 millió négyzetkilométert, nemzeti összterméke 685 milliárd amerikai dollárt és kereskedelmi volumene a 720 milliárd amerikai dollárt.²⁷ Ezek ugyan jóval szerényebb gazdasági mutatók, mint Japáné, az Egyesült Államoké, vagy az Európai Unióé, azonban ahhoz elég jelentősek, hogy a régió a siker reményében versenyezzen a legnagyobb riválissal, Kínával.

Az 1998-ban bekövetkezett gazdasági válság leginkább az ASEAN országokat sújtotta és hatása a mai napig érezhető. A válságon még csak a legerősebb gazdaság, Szingapúr jutott túl, a többi ország előtt még nagyon sok kihívás áll, és ezek veszélybe sodorhatják az ASEAN-t. A szervezet túlélni látszik a válságot, azonban túl kevés idő telt el ahhoz, hogy ezt biztosan kijelenthessük. Mindenesre az ASEAN megvalósította

²⁴<http://www.asianews.com/archiv/asean1.htm>

²⁵Bresnan, John: From dominoes to dynamoes: The transformation of Southeast-Asia. New York 1998. 17.o.

²⁶<http://www.aseansec.org/hist.htm>

²⁷Worldmark Encyclopedia of the Nations. Asia and Oceania. New York 1995.

azon célját, hogy országok közötti konfliktus nem fenyeget jelenleg a térségben, s ez már nem kis eredmény.

II.3. Az ASEAN szervei

Az ASEAN szervezeti felépítését a Bangkoki Nyilatkozattal határozták meg 1967. augusztus 8-n. /A Bangkoki Nyilatkozat egyébként az ASEAN egyik legfontosabb alapidokumentuma, de nem alapokmánya, mivel nem tartalmaz jogi megkötéseket./²⁸

Az ASEAN legfőbb szervezete az évenként összeülő Külügyminiszteri Tanács, amely minden évben más tagállamban gyűlik össze. Ha a helyzet úgy hozza, különleges esetekben ennél gyakrabban is összegyűlhetnek a miniszterek. A Külügyminiszteri Tanácsok szünetében az Állandó Titkárság a legfőbb döntéshozó fórum, mely szintén rotációs elven gyűlik össze. Az Állandó Titkárságban mindig annak az országnak a külügyminisztere elnökölt 1976-ig, hol az Állandó Tanács épp ülésezett.²⁹

Az ASEAN ezen kívül rengeteg állandó vagy ad hoc jellegű bizottságból épül fel, melyek megvitatják az előző két fórumon felvetett problémákat. Az ASEAN munkáját a Nemzeti Titkárságok segítik, melyek a tagállamok állandó képviselői az ASEAN munkájában.

1976-ba az Állandó Titkárság élére egy egyéves időtartamra kinevezett főtitkárt helyeztek, mivel az eddig elnöklő külügyminiszterek túlságosan elfoglaltak voltak ahhoz, hogy megfelelően lássák el munkájukat a Tanács élén.

II.4. Az ASEAN gazdasága

Az ASEAN-országok GDP-növekedése 5,4% volt a hatvanas évek második felében, ez a hetvenes évekre 7,4%-ra ugrott³⁰, és ezt tartani tudták a nyolcvanas, kilencvenes években is egészen 1998-ig³¹, tehát az ASEAN a világ leggyorsabban fejlődő régiói között volt, és ezt a fejlődést tartósan, mintegy 25 éven keresztül hozni volt képes.

Az ASEAN politikai szövetségen túl gazdasági együttműködés is, és ez még inkább igaz a kilencvenes évektől, mikortól is megszűnt létezni a kétpólusú világrend. A Vietnammal, Laossal, Burmával és Kambodzsával kiegészült ASEAN már egy egész régiót felölelő hatalmas gazdasági térséggé vált, mely ugyan tőkében szegény, de nyersanyagban és olcsó munkaerőben annál gazdagabb, így fontos szerepet tölt be a világgazdaságban. A külföldi befektetések hatására folyamatosan nőtt az ipari kapacitás, a kifogyhatatlannak tetsző munkaerő végtelen fejlődést ígért.³²

²⁸ Barbi Balázs: Az ASEAN. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szervezetéről. Bp. 1982. 17.o.

²⁹ A Bangkoki Nyilatkozat

³⁰ Győri Sándor: Délkelet-Ázsia politikai erőviszonyai az 1980-as évek elején, in: Külpolitika 1987/2 116-117.o.

³¹ <http://www.aseansec.org/stat/table2.htm>

³² Bresnan, John: From dominoes to dynamoes: The transformation of Southeast-Asia. New York 1994. 45.o.

Az ASEAN térség a kilencvenes évek második felére minden szempontból erős konkurenciájává vált a Kínai Népköztársaságnak, kivéve talán a politikai stabilitást. Kína tudatában van az ASEAN jelentőségének, 1998-tól miniszteri szintű megfigyelőként vesz részt az ASEAN munkájában. Az ASEAN mind gazdaságilag, mind politikailag kimondatlanul, de megfigyelhetően Kína ellensúlyozására törekszik Ázsiában. Ez a törekvés biztosan sokkal inkább megvalósul, amennyiben az ASEAN gazdasága nem omlott volna össze az 1998-as gazdasági válságban.

Azonban a kilencvenes évek és napjaink ASEAN gazdasága nem érhető meg az előzmények ismerete nélkül.

II.4.1. Az ASEAN, mint gazdasági integráció jellemzése

A Bangkoki Nyilatkozat 1967-es aláírása után az ASEAN egészen 1975-ig Csipkerózsika álmát aludta mind a politika, mind a gazdaság területén, az érdemi munka 1976-ban kezdődött meg, akkor azonban váratlanul tűnő aktivitással. Az ASEAN hirtelen ismét megjelent a világ közvéleményének színe előtt.

Ennek a feltámadásnak politikai értelemben az Egyesült Államok Dél-Vietnamból és Thaiföldről való visszavonulása volt a magyarázata. Az Egyesült Államok az otthoni közvélemény nyomására kivonult Indokínából és ezt a hatalmi vákuumot az ASEAN tölthette ki³³. Szükség is volt a külföldi nyomásgyakorlásra. Ugyan Vietnamban a helyzet normalizálódott, de Kambodzsában egyre instabilabbá vált a politikai élet, a polgárháború elharapódzott. A kínai illetve a vietnami kommunista befolyással szemben az USA már nem tudott és nem is akart fellépni, így szükség volt az ASEAN színrelépésére.

A gazdasági körülmények is kedvezően hatottak az ASEAN aktivizálásához. Az olajárrobbanás hatására a tagállamok addigi legfontosabb kereskedelmi partnerei, az Egyesült Államok, Japán, Ausztrália és az Európai Gazdasági Közösség államai elfordultak a térségtől, mivel saját gazdasági recessziójukon kellett úrrá lenniük. A tagországok a kedvezőtlen világ gazdasági helyzetben magukra maradtak, és a tradicionális, még a gyarmati múltból eredő partnereik helyett újakat kellett keresniük. Így végre a közös politikai igényeken túl megjelentek a közös gazdasági igények is.³⁴

Az ASEAN aktivizálódásának első jele az 1976 februárjában Bali szigetén, Denpasarban tartott első ASEAN csúcstalálkozó volt. Itt a kormány, illetve államfők megkötötték az ASEAN Egyetértés Nyilatkozatát, mely az ASEAN egyik alapdokumentumává vált. Ebben a politika szövetségen túl hangsúlyozták a gazdasági és kereskedelmi együttműködést is. A gazdaság területén megállapodtak, hogy jelentős állami ipari beruházásokat fognak eszközölni a tagállamokban, hogy ezzel erősítsék a nyersanyag-feldolgozást és a tagállamok versenyképességét. Különös hangsúlyt helyeztek az energia ill. élelmiszeriparra, mivel először az iparosodás alapjait akarták megteremteni. Az ASEAN hatékonyságának növelése érdekében döntöttek arról is, hogy Jakartába telepítik az ASEAN Állandó Titkárságát, melynek élén ekkortól már a

³³ Barbi Balázs: Az ASEAN. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szervezetéről. Bp. 1982. 52.o.

³⁴ Dixon, Chris J.: Southeast-Asia in the world-economy. Cambridge-New York 1991. 91.o.

főtitkár állt, akit a tagországok adnak évenként rotálva.³⁵ Nagy vita folyt arról, hogy a főtitkár pusztán csak adminisztratív feladatkört töltsön be, vagy kapjon nemzetek feletti jogokat. Végül is kompromisszumos megoldás született, de a főtitkár nemzetek feletti jogai csupán a nem túl jelentős gazdasági kérdésekre terjednek ki, a politikára nem.³⁶

1976 márciusában a gazdasági miniszterek soros évi találkozásukon döntenek az "öt közös ASEAN projekt" megvalósításáról. Ez az öt projekt mind állami pénzből valósult meg úgy, hogy minden állam olyan nagyméretű ipari kapacitáshoz jusson így mely jótékonyan hat mind az adott ország nemzetgazdaságára, mind az ASEAN egészének gazdaságára. A projekteket részvénytársasági formában hozták létre, úgy hogy a részvények 60%-t az állam kapta ahol a gyár felépült, a maradék 40%-n pedig a többi tagállam osztozott.³⁷

Szingapúrban egy diesel-motorgyárat építettek fel, mely teherautókhoz gyártott motorokat. Ezzel kívánták enyhíteni a térség függését a fejlett gépjárműiparral rendelkező államoktól. Indonéziában és Malajziában egy-egy karbamidgyárat létesítettek. A karbamid a műtrágya, műanyag illetve gyógyszeripar fontos alapanyaga. Azonban itt problémát jelentett, hogy az így hatalmas mennyiségben előállított karbamidot a helyi fejletlen ipar nem tudta átvenni, így ez a projekt nem igazán volt sikeres. Thaiföldön egy szódagyárat, míg a Fülöp-szigeteken egy szuperfoszfát-gyárat alapítottak, azonban ezek sem bizonyultak túl jó befektetésnek. Az öt projekt közül tehát leginkább a szingapúri volt sikeres és rentábilis, a többi kudarcnak bizonyult, nem utolsósorban azért mert a korrumpált állami hivatalnokok által irányított gigantikus ipari komplexumok felelőtlen gazdálkodást folytattak.³⁸

1977 februárjában Malajziában a tagországok megkötötték az első, preferenciális kereskedelemről szóló megállapodást. Ebben leszögezték, hogy 1978. január 1-től preferenciális vámrendszert vezetnek be az egymás közötti kereskedelemben. A vámrendszert két fázisban vezették be: 1978 januárjától 71 árucikk vámtételeinél hajtottak vére 10-30%-os vámcsökkentést, majd második fázisként 1978 szeptemberétől ezt kiegészítették további 775 árucikkal. További preferenciális kereskedelmi megállapodásokat kötöttek a tagállamok 1987 decemberében, 1992 januárjában és 1995-ben. Az intern kereskedelem vámtételeit fokozatosan építették le. 1992-ben az ASEAN-tagországok szabadkereskedelmi szerződést kötöttek, melynek értelmében fokozatosan a lehető minimumra szorítják le a vámtételeket, a megállapodás 1993 január elsején lépett életbe.

A vámtarifa egyezményeknél megfigyelhető volt, hogy az egyes tagállamok milyen erősen próbálták megvédeni nemzetgazdaságukat a szingapúri gazdaság konkurenciájától. Szingapúr, mint a legfejlettebb állam folyamatosan és sokkal inkább akarta bővíteni a kedvezményes vámtételű áruk családját mint a többi tagállam, de

³⁵ lásd in: Az ASEAN Egyetértés Nyilatkozata, a szakdolgozat mellékletében a 47-52. oldalon.

³⁶ Székács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma - az ASEAN mint gazdasági integráció. In: Földvári Zsuzsa-Hernádi Miklós-Székács Péter-Sz. Kiss Csaba: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 161.o

³⁷ i.m. 167.o.

³⁸ Dixon, Chris J.: Southeast-Asia in the world-economy. Cambridge-New York 1991. 112.o.

végül mindig sikerült kompromisszumos megoldást találni. Szingapúr törekvéseit leginkább Indonézia próbálta megakadályozni, több-kevesebb sikerrel³⁹

Az ASEAN gazdasági integrációs jellegét jól mutatja, hogy azoknál a termékeknél, melyeknél a világtermelés döntő hányadát ASEAN-tagállamok állítják elő, ilyen például a természetes kaucsuk vagy az ón - az előbbi 80%-t az utóbbi kétharmadát ASEAN-tagországokban állítják elő -, az országok közösen szabják meg termékek árát, valamint kvótákat határoznak meg, hogy az egyes államok mennyit termelhetnek, nehogy a túltermelés letörje az árakat⁴⁰

1977-ben a tagállamok illetékesei Jakartában értekezletet tartottak arról, hogy miként lehetne tovább mélyíteni a gazdasági integrációt. Először is itt döntöttek el a már említett együttműködést a nyersanyagexport területén. Másodszer elhatározták, hogy az ASEAN-nak a nem túl távoli jövőben önállóvá kell válnia a tengeri szállítás területén. Ez egyébként azóta sem valósult meg. Ez azért lett volna fontos, mert a tagországok sokkal több nyersanyagot termeltek, mint amit el tudtak szállítani, s így állandóan ki voltak szolgáltatva a külföldi hajóflottáknak, ami nagyban veszélyeztette a nyersanyagexportból származó állami bevételek állandó szinten tartását. A szállítókapacitás hiánya gyakran vezetett ahhoz, hogy a nyersanyagok a kikötőkben vesztegeltek, mivel a külföldi hajók egyszerűen nem szállították el azokat, ami bevételkiesést okozott mind az államoknak, mind a hazai cégeknek. Harmadszor, döntöttek egy évente megrendezendő kereskedelmi vásár életre hívásától, hol az ASEAN-ből származó cégek bemutatkozhatnak a világnak és üzleteket köthetnek. Negyedszer, döntöttek egy 100 millió dolláros pénzalapról, amit a tagállamok adnának össze. Ebből a pénzalapból azok a tagállamokat támogatnák maximum 40 millió dollárral, melyek külkereskedelme a többi tagországgal szemben deficitet mutat. Ötödször, elhatározták hogy alapos tanulmányokat készítenek a további kooperáció lehetőségeiről.⁴¹

Az ASEAN gazdasági jelentőségét mutatta, hogy az ASEAN második csúcsertekezletén, 1977 augusztusában megjelent Japán, Ausztrália és Új-Zéland kormányfője is. Ez annak a jele is volt, hogy az ASEAN erős szövetségeseiket keresett a tágabb értelemben vett Ázsiai régióban, s már elég erősnek érezte magát, hogy kilépjen a nemzetközi porondra.

Az ASEAN fejlődése töretlenül tűnt egészen a kilencvenes évek második feléig. A külföldi befektetők hatalmas összegeket fektettek be ezekbe az országokba, az ASEAN átlagban az országok GDP növekedése tartósan elérte a 7-8%-t.

Azonban a gazdasági fejlődés elengedhetetlen feltétele a politikai stabilitás, és itt komoly problémák merültek fel. A kilencvenes évek második felében az eddig oly stabilnak tűnő, diktatórikus jellegű, erős elnöki hatalom megroggyant a Fülöp-

³⁹ Székács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma - az ASEAN mint gazdasági integráció. In: Földvári Zsuzsa-Hernádi Miklós-Székács Péter-Sz. Kiss Csaba: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 167.o.

⁴⁰ Bresnan, John: From dominoes to dynamoes: The transformation of Southeast-Asia. New York 1994. 49.o.

⁴¹ Székács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma - az ASEAN mint gazdasági integráció. In: Földvári Zsuzsa-Hernádi Miklós-Székács Péter-Sz. Kiss Csaba: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 162.o.

szigeteken és Indonéziában. A többi tagállam belpolitikai helyzete is elég instabillá vált, kivéve Szingapúrt és Bruneit. Ez utóbbi monarchikus jellege leginkább Szaúd-Arábia politikai rendszerére emlékeztet, ezért igen stabil, bár a legkevésbé sem demokratikus, így sikerült elkerülnie a politikai káoszt.

Ez a politikai instabilitás súlyos gazdasági problémákat eredményezett, és ez az 1998-as gazdasági válsággal tört a felszínre. Az ASEAN összes tagállama súlyos gazdasági depressziót élt meg, az ipari termelés a töredékére esett, és a hitelezők fizetéseképtelensége romba döntötte a bankrendszert. A válság külföldről gyűrűzött be, de azt, hogy ilyen pusztító jellegű lehetett, a belső instabilitás számlájára írható. A válság Malajziában kezdődött, hol az erősen túlértékelt helyi valutát egy Soros György nevével fémjelzett külföldi spekuláns csoport néhány nap alatt tönkretette.⁴² Innen átgyűrűzött Indonéziába, hol hatására megbukott a már túlságosan korrupt és nepotista, de már erőtlen Suharto-rezsim. A térség többi államát is súlyosan érintette a válság, kivéve talán Mianmart, hol a gazdaság annyira gyermekcipőben járt, hogy a gazdasági visszaesés nem lehetett jelentős. Szingapúrt is súlyosan érintette a válság. Ugyan iparát és bankrendszerét sokkal kevésbé mérgezte a korrupcióból és a nepotizmusból eredeztethető "beteg hitelek" léte, a környező országok válsága nagy hatással volt a szingapúri gazdaságra is, mivel Szingapúr jövedelmének jelentős részét az intern ASEAN kereskedelem, és a többi tagállam nyersanyagaival történő extern közvetítő kereskedelem tette ki.

A válságnak még a mai napig nincs vége. Ugyan IMF pénzből konszolidálták a térség bankrendszerét, és a túlságosan korrupt politikai vezetést is lecserélték, az ASEAN gazdasága még mindig nem tért magához. Hogy a konszolidáció bekövetkezik-e és mikor, azt nehéz lenne megjósolni, mindenesetre Délkelet-Ázsia túl vonzó a világgazdaság szempontjából, hogy a vezető gazdasági hatalmak veszni hagynák.

II.4.2. Az ASEAN-országok külkereskedelmi forgalma

1970 és 1976 között az ASEAN-tagállamok részesedése 2,3%-ról 2,9%-ra emelkedett a világkereskedelemből. Ennek az emelkedésnek nagyrészt Indonézia növekvő kőolajexportja valamint Szingapúr termékskálájának bővülése voltak a fő okai. Szingapúron ekkor telepedett meg a high-tec elektronikus ipar.

Az azonban hogy az ASEAN intern kereskedelme pusztán 0,3-0,4%-kal részesedett a világkereskedelemből megmagyarázza, hogy a Közös Egyetértés Nyilatkozatában miért is szorgalmazták annyira a tagországok vezetői az együttműködés fejlesztését.⁴³

Az ASEAN intern kereskedelmére a hetvenes évek második felétől az állandó növekedés a jellemző. A belső kereskedelem bővülése azonban nem járt együtt átcsoportosítással, továbbra is Szingapúr maradt az intern kereskedelem központja és legfőbb célállomása, részesedése 35-40% körüli. Érdekes, hogy a legnagyobb állam,

⁴² Ázsiai gazdasági válság, in: Heti Világgazdaság 1998/31. 48.o.

⁴³ i.m 150.o.

Indonézia részesedése csak 13-15% körül mozog. /Ezek az adatok csak átlagok, de jól mutatják az ASEAN intern kereskedelmét annak egész története folyamán.⁴⁴ Indonézia intern kereskedelme súlyosan deficitese, s ez megmagyarázza miért is fél Indonézia az elmélyültebb gazdasági integrációtól.

Az ASEAN intern kereskedelmére is az állandó bővülés a jellemző, és természetesen ebben is Szingapúr részesedése a legmagasabb, 41-45% körüli. Feltűnő, hogy a fejlett országokkal folytatott kereskedelem több mint 50%-kal részesedik az összkereskedelemről és ez az ASEAN szemszögéből súlyosan deficitese. A fejlett országokba az ASEAN nyersanyagot, élelmiszert szállít, míg onnan feldolgozott termékeket vásárol.⁴⁵

II.5. Az ASEAN külpolitikája

II.5.1. Egyesült Államok

Az Egyesült Államok és az ASEAN viszonyát egyfajta kettősség jellemzi. Kereskedelmileg jelenleg az USA az ASEAN legfontosabb partnere, a két fél kereskedelme 116 milliárd dollárra rúgott 1999-ben.⁴⁶ Azonban politikailag az ASEAN már a kezdetektől megpróbálta távol tartani magát az Egyesült Államoktól, leginkább Indonézia hatására, az Egyesült Államok jelenlétét csak addig fogadták el a tagállamok és legfőképpen Thaiföld, míg a kommunista fenyegetés valósnak tűnt, tehát a vietnami háború befejeztéig.

Az USA és Indonézia kapcsolatát kezdetektől terhelte, hogy mint két ország a maga érdekszférájának tekintette Délkelet-Ázsiát. Az USA mellett szólt a hatalmas haderő és gazdasági potenciál, valamint az, hogy a fülöp-szigeteki támaszpontok révén már megtelepült a térségben. Indonézia mellett pedig a területi közelség, valamint az hozható föl, hogy korlátozott gazdasági ereje folytán nem lett volna képes annyira befolyásolni délkelet-ázsiai partnereit mint az USA. Nem véletlen, hogy a térség egyetlen hosszú ideje fennálló szövetsége az Indonézia vezette ASEAN. Az amerikai külpolitika másban is sértette az Indonéz érdekeket. Az USA azon katonapolitikai törekvése, hogy felfegyverezze Japánt, erős félelmeket váltott ki nem csak Indonéziában, de szerte a térségben, hiszen még elevenen éltek a II. világháborús véres japán megszállás emlékei. Az USA a hetvenes évek második felétől, az ún. kissingeri "ping-pong diplomáciától" kezdve segítette Kína fegyverkezését, hogy ezzel támasszon ellenséget a Szovjetunió hátában. Ez még Japánnál is jobban megijesztette Indonéziát és a többi ASEAN-tagországot, mivel Kína Mao óta ismét érdekszférájává kívánta tenni a térséget. A jó kínai-amerikai viszony nem érdeke az ASEAN-nak. Talán az ifjabb George Bush vezette Egyesült Államok Kína helyett Délkelet-Ázsiával létesít majd partneri viszonyt. Indonézia érdekeibe mélyen belegázolt az amerikai diplomácia, mikor olyan hevesen ellenezte Indonézia és Malajzia közös tervét, hogy fennhatóságuk alá vonják a Malaka-szorost. Végül a kambodzai konfliktus megítélésében is éles

⁴⁴ <http://www.aseansec.org/stat>

⁴⁵ u.o.

⁴⁶ <http://www.aseansec.org/stat/extra9.htm>

különbségek mutatkoztak, mivel a Kínával való jó viszony érdekében az Egyesült Államok nem lépett fel a Kambodzsában folyó kínai beavatkozással szemben, míg Indonézia és az ASEAN érdekeit sértette, hogy egy külső hatalom Délkelet-Ázsiában próbál meg befolyást szerezni.⁴⁷

Összegezve az ASEAN és az Egyesült Államok viszonyáról annyit lehet elmondani, hogy az ASEAN szívesen fogad minden segítséget és támogatást az USA-tól, de visszautasítja a túlzott befolyásra irányuló amerikai kísérleteket és az amerikai katonai jelenlétet a régióban.

II.5.2. Kína

A két fél viszonya egyszerűen úgy is leírható, hogy Kína az ASEAN fő mumusa, azonban a probléma jóval összetettebb. Kína az ASEAN negyedik legfontosabb kereskedelmi partnere, 1998 óta a Kínai Népköztársaság megfigyelőként részt vesz az ASEAN különböző szintű tanácskozásain.⁴⁸

Az ASEAN országok félnek a kínai hegemóniától a térségben, hiszen a földrajzi közelségen túl, a kínai gazdaság konkurenciája is súlyos fenyegetést jelent az ASEAN-ra nézve. Kimondatlanul bár, de az ASEAN egy Kínával szemben összefogás, hiszen Kína egyesével könnyen befolyása alá hajthatná a délkelet-ázsiai államokat. A kínai fenyegetéstől leginkább a regionális hatalmi szerepét féltő Indonézia, és a Kínával még háborút is vívó Vietnam tart.

A vietnami-kínai viszony a kambodzsai konfliktussal romlott meg, mikor is mindkét állam megpróbálta kiterjeszteni befolyását Kambodzsára. Indonézia, Malajzia, Thaiföld kapcsolata Kínával már az ötvenes évektől meglehetősen hűvös, mikor a Mao vezette Kína erőteljesen támogatta ezen országok kommunista erőit a legitim kormányok elleni "felszabadító harcukban".

Annyi bizonyos, hogy Kína hagyományos érdekszférájának tekinti a délkelet-ázsiai térséget, s így az egyre erősödő Kína erre a régióra jelent majd a legnagyobb fenyegetést. Az ASEAN-országok gazdasága, mely igencsak megroppant az 1998-as gazdasági világválságban, egyre kevésbé képes méltó vetélytársa lenni az ázsiai sőt talán a világhatalmi címre pályázó Kínával.

II.5.3. Japán⁴⁹

Japán és az ASEAN viszonya a kezdetekben meglehetősen ellenséges volt. Japán részről az okozott problémát, hogy Japán az Egyesült Államok egyértelmű szövetségese volt, míg az ASEAN hivatalosan semleges álláspontra helyezkedett, és igyekezett is egyenlő távolságot tartani mindkét államtól. Gazdaságilag az ASEAN egy Japán-ellenes szervezetnek tűnhetett a kezdetekben, és ebben volt is valami igazság. Az

⁴⁷ Barbi Balázs: Indonézia helye és szerepe Délkelet-Ázsiában, Külpolitika 1986/5. 76.o.

⁴⁸ 1999-ben a két fél közötti kereskedelem volumene 22 milliárd dollárra rúgott. <http://www.aseansec.org/stat/extra9.htm>

⁴⁹ Antikainen-Kokko, Annamari: Cooptive power in an international organization. The case of Japan-ASEAN dialogue 1974-1992. Turku 1996.

ASEAN részéről féltek, hogy Délkelet-Ázsia Japán gazdasági gyarmatává válik, valamint emlékeztek még a II. világháborús Japán megszállás borzalmaira, melyből csak Thaiföld nem részesült.⁵⁰

A két fél viszonyában a hetvenes évek elején történt fordulat, mikor is Japánban meghirdették az ún. Fukuda-doktrínát, melynek lényege, hogy Japán a béke elkötelezettje és nem katonai hatalom. Japán Ázsia-politikáját a kölcsönös megértés alapjára helyezték, és meghirdették az "ázsiai testvériséget", hogy Ázsia a béke otthona legyen, s nem a szembenállásé. Japán a kapcsolatok javítására törekedett az indokínai térség államaival is, azért hogy egy kicsit lazítson az amerikai kötelékeken. Az ASEAN felértékelődött Japán szemében, mivel a vietnami háború eredményeképpen átértékelődött az ázsiai katonapolitikai helyzet, az Egyesült Államok csökkentette katonai jelenlétét a térségben.

Az ASEAN rendkívül fontos partnerévé vált Japánnak mivel innen származik Japán energiahordozó illetve nyersanyag-importjának közel 80%-a. A kereskedelmi forgalom 89 milliárd dollárt tett ki Japán és az ASEAN közt,⁵¹ és ezzel Japán az ASEAN harmadik legfontosabb kereskedelmi partnere.

Mára a két fél viszonya meglehetősen jó, a japán miniszterelnököt rendszeresen meghívják az ASEAN csúcsertekezletre vendégnek. Japán számít a legnagyobb befektetőnek a térségben, és épp ezért okoz némi problémát az ASEAN-nak, hogy a japán gazdaság tulajdonképpen már egy évtizede stagnál.

II.5.4. Az Európai Unió /ill. korábban EGK/

Az Európai Unióval meglehetősen kiegyensúlyozott és jó viszonyt ápolt az ASEAN már a kezdetektől. 1999-ben az EU az ASEAN második legfontosabb kereskedelmi partnere volt 91 milliárd dolláros forgalommal.⁵²

A jó viszony egyrészt a tradicionális kapcsolatokkal, másrészt a közös érdekekkel magyarázhatóak. Mivel az ASEAN-tagországok igen erős európai gyökerekkel rendelkeznek még a gyarmatosítás korából,⁵³ nem volt nehéz a kapcsolatépítés. Az ASEAN vezető elitje tanulmányait általában Európában végezte, s az országok intézményrendszere európai sémákon alapszik.

Az Európai Unió és jogelődjei igen hathatós anyagi támogatást nyújtottak az ASEAN-nak anélkül, hogy túlzott befolyásukkal megfojtották volna azt, ami például az Egyesült Államok esetében lehetséges lett volna. Az EGK is rendezni próbálta viszonyait a Szovjetunióval a nyolcvanas évektől, akár az ASEAN. És ami a legfontosabb: Európa messze van és nem rendelkezik komoly katonai erővel a térségben Angliát leszámítva. Sok tehát az érdekazonosság, s ez a magyarázata annak, hogy az ASEAN-nak miért az EU-val a legharmonikusabb a viszonya jelentősebb külföldi partnerei.

⁵⁰ Halász György: Változások Japán Ázsiapolitikájában, in: Külpolitika 1979/1. 87.o.

⁵¹ <http://www.aseansec.org/stat/extra9.htm>

⁵² u.o.

⁵³ Kivéve Thaiföldet, mely soha sem volt gyarmat, bár Thaiföld vezető rétegét is többnyire Európában képezték.

II.5.5. Ausztrália

Japán és Kína mellett a harmadik olyan állam, mely földrajzi közelsége okán meglehetősen érdekelt a délkelet-ázsiai eseményekben. Az ASEAN hatodik legfontosabb kereskedelmi partnere, de ennél jóval aktívabb szerepet szeretne játszani a térség politikájának alakításában.

1963-64-ben Ausztrália még konfrontálódott Indonéziával Irian Jaya hovatartozásának ügyében, azonban a hetvenes évekre rendezte viszonyát vele. A hetvenes évektől Ausztrália az eddigi tradicionális külpolitikai irányultságából, melynek legfőbb jellemzője a Brit Nemzetközösség keretein belüli kapcsolattartás volt, egyre inkább Ázsia felé fordul, hiszen földrajzilag ehhez feküdt legközelebb és gazdasági érdekei is egyre inkább ide kötődtek. Jó viszonyt elsősorban Japánnal sikerült kialakítani, az ASEAN-nal merültek fel problémák.⁵⁴

Ausztrália egyre inkább érdekelt az ASEAN-ban is, hiszen 1978 óta közös vállalkozásban termel ki olajat Indonéziával és egyre több ausztrál tőke áramlik a térségbe.⁵⁵

II.5.6. Szovjetunió /ill. Oroszország/

A Szovjetunióval való kapcsolatban az ASEAN semlegességre törekedett, és aránylag jó viszonyt épített is ki, ez a hidegháborús körülmények közt az ASEAN elemi érdeke volt. A gazdasági kapcsolat nem volt túl jelentős a két fél között és most sem az, a térségben a Szovjetunió Vietnammal kapcsolatban volt érdekelt, hiszen Vietnam stratégiai partnere volt Kínával szemben, és a Szovjetunió nagyban támogatta Vietnámot az indokínai háború alatt és a későbbiekben is a KGST égisze alatt. Oroszország a mai napig állomásoztat haderőt a térségben, mivel Vietnamban haditengerészeti támaszpontot tart fenn.

III. AZ ASEAN JÖVŐJE

A világ jelenleg a globalizáció és a regionális szerveződések korát éli. A globalizáció korában szükség van a regionális együttműködésekre, hiszen az egyes államok már nem képesek hatékonyan befolyásolni a multinacionális vállalatok működését, vagy éppen a nemzetközi szervezett bűnözést. Más kérdés azonban, hogy az ASEAN képes lesz-e helytállni a globalizációs versenyfutásban, és versenyképesnek maradni más ázsiai integrációs törekvésekkel szemben. Az ASEAN-nak egyre súlyosabb veszélyt jelent majd Kína, mellyel nem léphet szövetségbe, hiszen Kína tulajdonképpen maga is egy gazdasági szövetség, mióta egyesült Hong Konggal és Makaóval. Kína így még egy olyan népes szövetséget, mint az ASEAN is képes

⁵⁴ Sz. Kiss Csaba: Az ausztrál külpolitika változásának fő irányai, in: Külpolitika 1978/1. 43-45.o.

⁵⁵ Bresnan, John: From dominoes to dynamoes: The transformation of Southeast-Asia. New York 1994. 193-201.o

felszívni. Egyre erősebb gazdasága és ezzel együtt folyamatosan erősödő hadserege nyomasztóan hat a térség országaira. Miután magába olvasztotta Makaó és főként Hong Kong gazdasági potenciálját, Kína most még Tajvanra figyel, de mi lesz azután? A kínai hatalmi igények tradicionális színhelye Délkelet-Ázsia...

Kuala Lumpurban 1997 decemberében,⁵⁶ és Hanoi-ban, 1998 novemberében⁵⁷ az ASEAN tagországok állam és kormányfői elfogadtak egy akciótervet arról, hogy milyen is lesz Délkelet-Ázsia 2020-ban. Az elképzelések a következőképpen foglalhatóak össze.

A gazdaság és a pénzügyek területén a tagállamok 2003-ra bevezetik a nemzetközi előírásokat és standardokat. Minden szinten egyszerűsítik és általánosítják a gazdasági törvényeket, előírásokat; egységesítik a tőzsdéket és a tőzsdei szabályozókat. Délkelet-ázsiai szabadkereskedelmi övezet keretében a lehető leghamarábban kiterjesztik a vámmentes termékek körét 2003-ig, Vietnam esetében 2006-ig, Laosz és Mianmar esetében pedig 2008-ig. A gazdaságban 2005-ig minden területen bevezetik a nemzetközi szabványokat, hogy ezzel is egyszerűsítsék a kereskedelmet. 2020-ra, a gazdasági fejlődés hatására el fog tűnni az éhínség Délkelet-Ázsiából és az általános ellátottság is javulni fog. Létrehoznak egy rizs vérsztartalékot a váratlan természeti katasztrófák káros hatásainak kiküszöbölésére. Az elektronikus kereskedelem elterjedését minden eszközzel segíteni fogják a tagállamok, és itt is közös standardokat állítanak majd fel.

A biztonságpolitika területén 2020-ra elérik, hogy Délkelet-Ázsia atom illetve mindenfajta tömegpusztító fegyverektől mentes legyen, békés úton megoldódjon minden államközi konfliktus a térségben, és a háború kikerüljön az államok eszköztárából. A térség konfliktusainak kezelésére létrehoznak egy közös ASEAN haderőt, mely az ASEAN főtitkárának irányítása alá fog tartozni.

A tagországok határozottabban fognak fellépni a környezetvédelem területén, a drogtermesztéssel és egyáltalán a szervezett bűnözéssel szemben, valamint a társadalmi igazságosságért. A tagországok bíznak abban, hogy 2020-ra jelentősen emelkedni fog a lakosság életszínvonala.

Az oktatás területén nagy minőségi ugrást várnak a terv aláírói, és azt, hogy sikerül gyakorlatilag leküzdeni az írástudatlanságot. Az alap illetve középfokú oktatás körülményei jelentősen javulni fognak. Terjeszkedni fog a közegészségügyi ellátás, és a járványok, betegségek előfordulása drasztikusan csökkenni fog. A kutatás, fejlesztés területén sikerül önállósulnia a térségnek és elérnie a világszínvonalat. A kutatás képes lesz kielégíteni a speciális délkelet-ázsiai igényeket.

Ez hát a vezetők álma, de jelenleg nem úgy néz ki a délkelet-ázsiai helyzet, hogy a tervek nagyon megvalósulni látszanának. Indonéziában pang a gazdaság és elég zavaros a belpolitikai élet, szeparatista törekvések szétfeszítik az országot, a tehetetlen vezetés képtelen megbírkózni az egyszerre jelentkező gazdasági és politikai válsággal. A Fülöp-szigeteken szintén hatalmi válság van, a régi elnököt most készülnek elítélni, az új pedig nem rendelkezik elég támogatottsággal. Burmában és Mianmarban

⁵⁶ ASEAN Vision 2020, in: <http://www.aseansec.org/summit/vision97.htm>

⁵⁷ Hanoi Plan of Action, in: http://www.aseansec.org/summit/6th/prg_hpoa.htm

tulajdonképpen a mai napig egy korrupt katonai junta van hatalmon. Thaiföldön szintén politikai válság van kibontakozóban, akárcsak Malajziában. Vietnamban olyan súlyos a gazdasági baj, hogy még a kommunista párt főtitkára is megbukik, ami nem túl gyakori arrafelé. Csak Bruneiben és Szingapúrban látszik úgy, hogy minden rendben.

Zavaros az ASEAN jövője, de szükség van rá a térség stabilitása érdekében.

TÁBLÁZATOK

1. táblázat:
Az ASEAN válogatott mutatói (1996)

Ország	Terület (km)	Népesség (ezer)	Népesség növekedés (%)	Munkerő (ezer fő)	GDP (milliárd US\$)	GDP növekedés (%)	GDP/fő (US\$)	Export (millió US\$)	Import (millió US\$)
Brunei	5765	305	3.1	138	5.3	3.5	17377.0	2608.9	2505.2
Indonézia	1919317	200000	1.6	78300	222.5	7.8	1112.5	49814.7	42928.5
Laosz	236800	4800	2.4	2030	2.1	7	437.5	313.1	678.1
Malajzia	329758	21170	2.3	8200	99.2	8.6	4686.1	76703.0	72691.2
Mianmar	676577	45470	1.84	26860	121.0	5.8	2655.0	885.6	1829.2
Fülöp-szk.	300000	71900	2.3	29733	83.8	5.7	1165.4	20543.0	31885.0
Szingapúr	648	3612	4.2	1802	94.1	7	26041.0	125006.7	131326.4
Thaiföld	514000	60000	1.1	32800	186.7	6.6	3111.7	55770.6	72386.9
Vietnam	330955	75350	2.07	34700	23.5	9.37	311.7	6800.0	10200.0
Összesen	4313820	482707	1.78	214563	838.2	7.2	1736.5	338446	366430.5

Forrás: <http://www.aseansec.org/stat/table1.htm>

2. táblázat:
Az ASEAN GDP növekedési rátája(1994-1996)

Ország	1994	1995	1996
Brunei	1.8	2	3.5
Indonézia	7.5	8.1	7.8
Laosz	8.2	7	7
Malajzia	6.8	9.5	8.6
Mianmar	9.2	6.9	5.8
Fülöp-szk.	4.4	4.8	5.7
Szingapúr	10.5	8.8	7
Thaiföld	8.8	8.6	6.6

Vietnam	8.8	9.5	9.4
ASEAN	7.8	7.9	7.

Forrás: <http://www.aseansec.org/stat/table2.htm>

3. táblázat:

Az ASEAN inflációs rátája (1994-1996)

Ország	1994	1995	1996
Brunei	2.4	6.0	2.0
Indonézia	9.2	8.6	6.5
Laosz	6.0	19.4	13.9
Malajzia	3.7	3.4	3.5
Mianmar	24.1	25.2	20.0
Fülöp-szk.	9.0	8.1	8.4
Szingapúr	3.1	1.7	1.4
Thaiföld	5.0	5.8	5.9
Vietnam	14.5	12.7	4.5
ASEAN	9.2	9.1	7.5

Forrás: <http://www.aseansec.org/stat/table3.htm>

4. táblázat:

ASEAN gazdasági előrejelzések 1998-ra
(készült 1997 november)

Ország	GDP növekedés (%)	Infláció (%)	Export növekedés (US\$-ban vagy %-ban)	Import növekedés (US\$-ban vagy %-ban)
Brunei	4.0-5.0	3.0	2694.62	2805.09
Indonézia	7.5-7.7	6.0-7.0	59000-61000	54000-56000
Laosz	7-7.5	6.0-8.0	3.5%	7.5.5
Malajzia	7.0	3.0	7.7%	7.3%
Mianmar	6.4	25.2	966.20	1819.30
Fülöp-szk.	5.5-6.0	7.0	27.5%	18.1%
Szingapúr	5.0-7.0	2.0-3.0	11.2%-13.0%	11.0%-13.0%
Thaiföld	1.4-3.5	7.6	62800	66900
Vietnam	9.3	6.0	9900.0	13700.0

Forrás: <http://www.aseansec.org/stat/table4.htm>

5. táblázat:
Az ASEAN exportja (1997-1998)

Ország	az ASEAN-on belülre			az ASEAN-on kívülre			az export összesen		
	1997	1998	Növekedés mértéke (%)	1997	1998	növekedés mértéke (%)	1997	1998	növekedés mértéke (%)
Brunei	496.4	220.8	-55.5	2217.7	1702.8	-23.2	2714.2	1923.6	-29.1
Indonézia	8785.6	9282.0	5.7	42488.7	39565.6	-6.9	51274.3	48847.6	-4.7
Malajzia	23163.2	21567.3	-6.9	54294.4	55531.3	2.3	77457.6	77098.6	-0.5
Fülöp-szk.	3434.8	3819.8	11.2	21792.9	25676.5	17.8	25227.7	29496.3	16.9
Szingapúr	35348.9	25998.2	-26.5	92825.4	83803.0	-9.7	128174.3	109801.2	-14.3
Thaiföld	13190.1	7946.0	-39.8	44631.5	41535.5	-6.9	57822.0	49481.5	-14.4

Forrás: http://www.aseansec.org/stat/ex_9798.htm

5. táblázat:
Az ASEAN importja (1998-1999)

Ország	az ASEAN-on belülről			az ASEAN-on kívülről			az importt összesen		
	1997	1998	növekedés mértéke (%)	1997	1998	növekedés mértéke (%)	1997	1998	növekedés mértéke (%)
Brunei	976.7	591.1	-39.5	1334.0	685.2	-48.6	2310.7	1276.3	-44.8
Indonézia	5413.0	4559.1	-15.8	36266.8	22777.8	-37.2	41679.8	27336.9	-34.4
Malajzia	14821.5	12926.1	-12.8	62166.7	48050.4	-22.7	76988.3	60976.5	-20.8
Fülöp-szk.	4872.8	4428.9	-9.1	31059.7	25231.0	-18.8	35932.5	29659.9	-17.5
Szingapúr	30333.3	23647.6	-22.0	105639.4	77848.3	-26.3	135972.7	101495.9	-25.4
Thaiföld	8034.7	5416.4	-32.6	55053.0	33295.2	-39.5	63087.8	38711.6	-38.6

Forrás: http://www.aseansec.org/stat/im_9798.htm

BIBLIOGRÁFIA:

I. Primer irodalom

1. The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration).
<http://www.aseansec.org/history/leader67.htm>
2. Zone of Peace, Freedom and Neutrality Declaration.
http://www.aseansec.org/politics/pol_agr1.htm
3. Declaration of ASEAN Concord. <http://www.aseansec.org/summit/concord.htm>

4. Treaty of Amity and Cooperation in Southeast-Asia.
<http://www.aseansec.org/summit/amity76.htm>
5. Protocol amending the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast-Asia.
<http://www.aseansec.org>
6. Agreement on the common effective preferential tariff scheme for the ASEAN Free Trade Area. <http://www.aseansec.org>
7. Protocol to amend the Agreement on the common effective preferential tariff scheme for the ASEAN Free Trade Area. <http://www.aseansec.org>
8. Treaty on the Southeast-Asia Nuclear Weapon-Free Zone. <http://www.aseansec.org>
9. ASEAN Vision 2020. <http://www.aseansec.org/summit/vision97.htm>
10. Second protocol amending the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia.
http://www.aseansec.org/politics/pol_agr3.htm
11. Hanoi Plan of Action. http://www.aseansec.org/summit/6th/prg_hpoa.htm
12. Joint Statement on East Asia Cooperation.
http://www.aseansec.org/summit/inf3rd/js_eac.htm
13. In search of meaningful cultural exchange. Tokyo 1980.

II. Szekunder irodalom

A) Könyvek:

1. Antikainen-Kokko, Annamari: Cooptive power in an international organization. The case of Japan-ASEAN dialogue 1974-1992. Turku 1996.
2. Barbi Balázs: Az ASEAN. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szervezetéről. Bp. 1982.
3. Bresnan, John: From dominoes to dynamos: The transformation of Southeast-Asia. New York 1994.
4. Brzezinski, Zbigniew: A nagy sakktábla. Bp. 1999.
5. Cameron, Rondo: A világgazdaság rövid története. Bp. 1998.
6. Dixon, Chris J.: Southeast-Asia in the world-economy. Cambridge-New York 1991.
7. Horányi B. László: Katonai szereposztás Ázsiában. Bp. 1982.
8. Islam, Iyanatul: Asia-Pacific economies: A survey. London-New York, 1998.

B) Cikkek, tanulmányok:

1. Barbi Balázs: A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége a hetvenes évek második felében, in: *Külpolitika* 1982/4. 72-88.o.
2. Barbi Balázs: Indonézia helye és szerepe Délkelet-Ázsiában, in: *Külpolitika* 1986/5. 64-86.o.
3. Barbi Balázs: Kína viszonya Délkelet-Ázsia államaihoz, in: *Külpolitika* 1985/2. 33-53.o.
4. Györi Sándor: Délkelet-Ázsia politikai erőviszonyai az 1980-as évek elején, in: *Külpolitika* 1981/2. 110-116.o.
5. Halász György: Változások Japán Ázsiapolitikájában, in: *Külpolitika* 1979/1. 80-93.o.

6. Südy Zoltán: Az ázsiai újonnan iparosodottak, az újabb fejlődési hullám országai és Magyarország, in: Külpolitika 1989/3. 139-155.o.
7. Südy Zoltán: Törekvések a gazdasági együttműködés intézményesítésére a csendes-óceáni térségben, in: Külpolitika 1988/1. 100-123.o.
8. Sz. Kiss Csaba: Az ausztrál külpolitika változásának fő irányai, in: Külpolitika 1978/1. 31-51.o.
9. Szerb István: Kínai kisebbségek a délkelet-ázsiai országokban, in: Külpolitika 1979/3- 32-42.o.
10. Szikács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma. Az ASEAN mint gazdasági integráció. In: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 149-177.o.
11. Zöld Iván: Adatok és tények a vietnami-kínai gazdasági kapcsolatokról, in: Külpolitika 1980/4. 84-94.o.